

”Kampen om solariernas vara eller icke vara”

- ett projektarbete i journalistik
om sol, solstrålar och solarium

Malin Lundgren

JMS H08 (etnologi)

mob: 070-527 1

mejl: mj_lundgren@hotmail.com

Södertörns Högskola, VT 2011

Handledare: Christian Andersson

Layout: inspirerad av Dagens Nyheter
(Krönika – DN Söndag)

© för text och alla bilder: Malin Lundgren

Antal tecken:

Reportage: 8208

Faktaartikel: 4168

Krönika: 2203

Totalt: 14 579

Ungdomar nekas att sola i solarium

18-årsgräns och nedläggning av kommunala solarier är Strålsäkerhetsmyndighetens uppmaning för att minska den ökande hudcancern. De anser inte att ungdomar kan ta sitt ansvar samt att kommuner ska arbeta för friskvård och inte motsatsen. Nu följer en statlig utredning uppmaningen om åldersgränsen.

INGEN UNDER 18 år ska få tillåtas sola i solarier föreslås det i en statlig utredning enligt ett pressmeddelande från regeringskansliet i mars 2011. Motiveringen är hälsoskäl i enlighet med världshälsoorganisationen WHO:s organ för cancerforskning. Det slog sommaren 2009 fast att strålning från solarium är cancerframkallande för människor.

Organisationen klassificerar hälsorisker i olika riskgrupper där solstrålning har varit klassad i denna, den högsta riskgruppen, sedan nittiotalet. Solarier däremot har tidigare legat i den lägre gruppen; kan vara cancerframkallande för människor.

SOLARIER PÅ kommunala simhallar bör läggas ner med hänsyn till denna klassificering, hävdade Strålsäkerhetsmyndigheten i ett pressmeddelande i början på januari 2010. Arbetet med nedläggningen skulle ta tid uppgav flertalet kommuner till svensk dagspress. Stockholms stads idrottsförvaltning försäkrade dock att alla solarier i deras regi skulle vara totalt avvecklade före 2011, enligt uppgifter till Svenska Dagbladet i januari 2010.

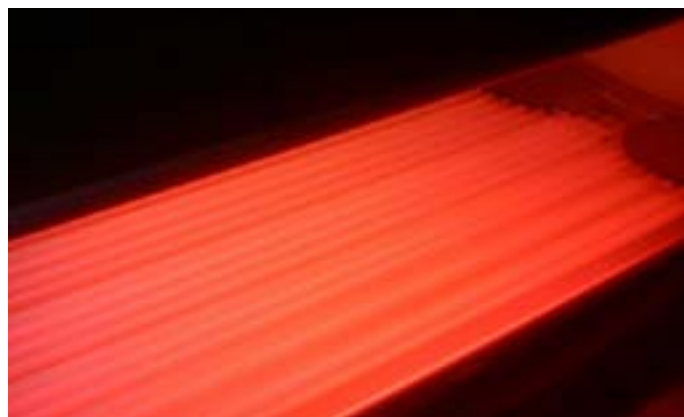
– Vi har ingen solarieverksamhet, uppger Roland Bernt hos idrottsförvaltningen i mars 2011.

På Stockholms stads hemsida står det att solarium är en av de ”verksamhetsytor” som finns på sju av kommunens fjorton sim- och idrottshallar. Skärholmens sim- och idrottshall förklarar att det finns solarier, men att man inte får använda dessa efter ett policybeslut från Stockholm Stad om att solarier är farliga. Nedläggning är alltså på väg.

MYNDIGHETENS uppmaning handlade i första hand om att solariesolning inte är förenligt med friskvård, och alltså ingenting som kommuner borde lägga pengar på.

Träningsföretaget SATS tog bort sina solarium redan 2009, innan Strålsäkerhetsmyndigheten gick ut med sin varning. WHO:s klassificering blev ”sista droppen”, enligt Brian van den Brink, pressansvarig hos SATS.

– Att ta bort våra solarier låg i linje med vår vision om att vara en drivkraft för bättre hälsa och ett ökat välbefinnande i samhället, vi ansåg att solarier inte låg i linje med detta.

HOS FRISKIS&SVETTIS har man aldrig behövt ta ställning i frågan då det aldrig satsat på någon solarieverksamhet, uppger deras generalsekreterare Anna Iwarsson. Vissa anläggningar har på medlemmarnas önskan införskaffat solarium. Det är ingenting som andra medlemmar behöver betala för.

– De som erbjuder solarium har tydlig information samt har åldersgräns enligt WHO, meddelar Anna Iwarsson.

Denna information innebär bland annat krav på att använda skyddsglasögon och att vara medveten om sin hudtyp och således endast sola enligt de riktlinjer som finns för de olika hudtyperna. Åldersgränsen är 18 år. Dessutom poängterar Anna Iwarsson att endast 16 föreningar erbjud solarieverksamhet av totalt 159 föreningar när hon undersökte saken i april 2010.

– Det är extremt viktigt att man följer de anvisningar som ska finnas i anslutning till varje solarium. Då minskar riskerna för oförståndigt solande, säger Ulf Wester, strålskyddsinspek-

tör på Strålsäkerhetsmyndigheten

Han förtydligar med att säga att man från myndighetens sida endast kan ge riktlinjer eller som starkast stränga bestämmelser om att information ska finnas tillgänglig. Han skulle hellre se att riksdag och regering tog tag i saken och lagstodgade solariesolande i jämförelse med tobakslagen för att verkligen kunna understryka hälsoriskerna med solarier. När han jämför med tobakslagen syftar han bland annat på att förbjuda användandet för personer under arton år.

Ulf Wester anser att det rapporteras om alldeles för många fall där främst tjejer i tretton till sjuttonårsåldern betett sig galet vid solariesolning och till exempel solat dubbelt så lång tid som rekommenderat för att de tror att de uppnår bättre effekt. I början på mars kom pressmeddelandet om utredningen. Om detta förslag går igenom kan en lag om artonårsgräns bli verklighet.

Solstrålar - härligt men hur farligt?

Strålsäkerhetsmyndigheten och solariebranschen håller med varandra på en punkt: människor måste ta sitt ansvar och sola mer medvetet och försiktigt

KYLAN BITER TAG om kinderna. Vantarna värmer inte. Eller så värmer de för mycket. Skorna läcker in blöt sörja.

Stockholm mitt i vintern är inte många personers favoritplats. En del åker iväg på utlandssemester. De som stannar kvar i Sverige kommer till jobbet bleka och glämiga, jämför sig medvetet eller omedvetet med sina solbruna kollegor som ser så mycket fräschare ut.

I dagstidningar kan man läsa om varför solande människor ser piggare ut. Hemligheten är D-vitamin. Dock är solariebranschen och Strålsäkerhetsmyndigheten oense om vilka effekter D-vitaminet har på människan och hur pass viktiga solens strålar verkligen är.

SOLEN BESTÅR AV en sammansättning av UVA- och

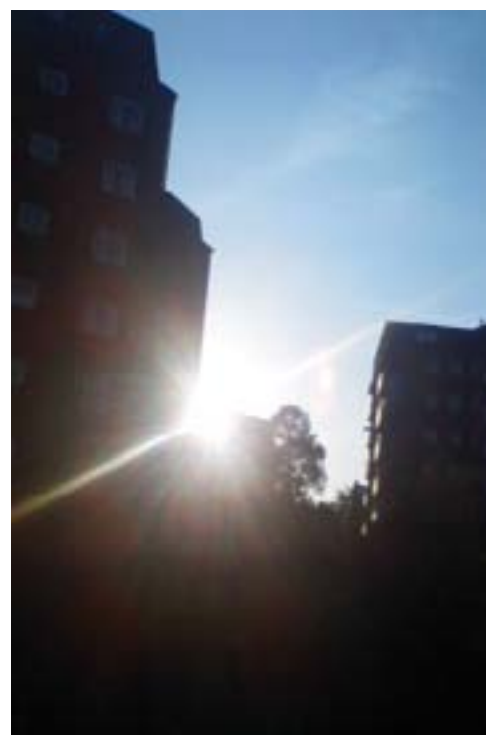
UVB-strålar. Solarier har stålningrör som består av en liknande sammansättning, men med en något högre mängd av UVA-strålar. UVB-strålarna tränger in i hudens lager och hjälper till att stärka kroppens produktion av D-vitamin. Men UVB-strålarna är även den mest brännskadedrabbande strålningen, alltså den som gör huden röd och skadar kroppen på kort sikt. Att bränna sig för ofta kan också skada kroppen på lång sikt genom uppkomst av cancer. UVA ger brunhet, vilket är pigmentförändringar som ger skydd. Solarier har utformats med en högre UVA-mängd för utseendets skull.

– Men huden blir inte brun för att den vill vara vacker, säger Ulf Wester, strålskyddsinspektör på Strålsäkerhetsmyndigheten.

Om man utsätter kroppen

för UVA-strålar blir man brun, men utan UVB-strålarna försvinner färgen lika snabbt som den kommer. Problemet är att denna snabba process av skyddsmekanism som uppkommer vid exempelvis solariesolning kan få den naturliga celledelningen ur ballans och det är främst då sjukdomar som cancer kan uppkomma. Snabb exponering är även vad personer med nordiska hudtyper utsätter sig själva för när de åker utomlands till länder med betydligt starkare strålning från solen än vad deras hud är biologiskt anpassad för.

GENOM ATT koppla av en stund i värme, med fördelen att kunna komma till jobbet solbrun, intalar sig vissa personer, främst många kvinnor, att solariesolning hjälper när man inte har tid att åka utomlands. På privatägda solariers hemsidor, till exempel Solexpress, Open-Sun och

Brunos Solarium – alla med solarier i Stockholmsområdet, kan besökare hitta information om solens positiva effekter på människor. D-vitaminhemligheten. Solariebranschen lockar potentiella kunder med forskningsrapporter om D-vitaminets positiva verkningskrafter och med varningstexter om solkrämers skydd mot UVB-strålar. Solkrämer ska alltså ge människor en överkonsumtion av UVA-strålar och därför minskad D-vitaminproduktion. Man kan även läsa om

Förtydligande om UV-strålar:

* **UVA-strålar:**

- ger brunhet, har utnyttjats i solarier för utseendets skull

* **UVB-strålar:**

- ger rödhet men hjälper även till att producera D-vitamin

* **D-vitamin:**

- egentligen ett hormon som kroppen producerar

Solskydd: sola långsamt, börja med några få minuter under våren för att vänja huden, stek aldrig i flera timmar

REPORTAGE

solarierörs nya utformning att generera just UVB-strålar. Så ja, det verkar som om solarier idag kan generera D-vitamin, vilket Strålsäkerhetsmyndigheten hävdar att de inte kan.

Strålsäkerhetsmyndigheten fokuserar på den högre mixen av UVA-strålar än vad solen har. Men oavsett om man pratar om sol eller solarium arbetar Strålsäkerhetsmyndigheten för en överlag minskad solning bland människorna.

Det är ”både ovetenskapligt och oetiskt” att uppmana människor att sola mer, skriver personer från Strålsäkerhetsmyndigheten, Socialstyrelsen samt Cancerfondens forskningsnämnd i en debattartikel, som publicerades i Dagens Nyheter 12 maj 2009.

HUDCANCERFORMEN

Malignt melanom är den cancerform som ökar mest i Sverige. Detta till följd av svenskarnas solvanor. I det begreppet ingår både vanorna att åka på utlandssemester samt solandet i solarium.

Nya fall av hudcancer skall inte vara större år 2020 än år

2000 enligt de miljökvalitetsmål som Strålsäkerhetsmyndigheten ansvarar för. Dock ser det inte så ljust ut nu när halva tiden gått, år 2011.

– Vi trodde eller hoppades... hudcancerincidenten såg ut att plana ut 2000. Men istället har den fortsatt att öka, svarar Ulf Wester.

Ulf Wester tror att det kan vara evolutionärt att hudcancer ökar i Sverige.

– Grottmänniskorna levde inte lika länge och hann därför inte insjukna i hudcancer, gissar han.

Ulf Wester säger att det är ovanligt att ungdomar drabbas, även om det också händer.

– Det tar ofta decennier från det att man bränner sig till att man blir sjuk i hudcancer, berättar han.

Han skyller på att människor är mycket ute och solar, men att ökningen beror på flera faktorer sammantaget:

– Man reser mycket. Söderut. Till Thailand. Det hänger ihop med att vi i Sverige har fått en mera fritid och mer pengar att röra oss med. De som inte har råd med det går på solarium.

Man kan inte hindra människor från att resa. Däremot kan man tipsa om rätt klädsel och att inte använda solkrämer som grillolja.

På Strålsäkerhetsmyndighetens hemsida återkommer flera tips. Bland annat att undvika solen mitt på dagen under den svenska sommaren. Vissa tar dessa tips steget längre, vilket har kritiserats starkt från solariebranschens sida.

– Det finns en hemsk kvinna, ursäktat att jag säger så men det hon säger är hemskt... hon menar att barn ska vistas helt och hållet inomhus. Hon förespråkar att man bygger in skolgårdar till inomhusmiljöer, berättar Roland Laurent, verkställande direktör på solarieföretaget Ultra Tan i Vimmerby.

Han har de senaste fyra åren samlat material i form av allt från tidningsartiklar till forskningsrapporter kring just ultraviolett strålning och säger att de egentliga riskerna med solning är kopplade till stressolning. Det Roland Laurent rekommenderar är regelbunden, kontrollerad solning, och att inte helt undvika

solen. Solskyddskrämer skyddar mot UVB-strålar.

– När huden utsätts för alldeles för mycket UVA-strålar kan den börja mutera sig och det är då den kan bilda cancer, förklarar han.

Roland Laurent anser därför att det är bättre att sola kortare stunder för att inte bränna sig, än att smörja in sig för att ligga i timmar och steka.

– Två veckor i Thailand kan jämföras med 250 solariesolningar à 20 minuter, menar Roland Laurent.

UTANFÖR FÖNSTRET

skiner solen från en klarblå himmel. Solstrålarna bryter igenom fönsterglasets. Roland Laurents röst från telefonsamtalet kvällen innan ekar i bakhuvudet:

– Det finns studier som visar att fönsterglas absorberar bort UVB-strålar. Det är alltså fakta att du träffas av mer UVA-strålar när du sitter inne vid ett kontor med ett stort fönster än om du vistas utomhus.

Efter samtalet mejlade han även över dokument som bekräftar att denna studie genomförts. Men bevisar de att allt

REPORTAGE

har gått rätt till? Strålsäkerhetsmyndigheten hävdar att vissa rapporter som genomförts om solstrålning inte är tillförlitliga.

Vem ska man tro på? Strålsäkerhetsmyndigheten kritiserar solariebranschen och vice versa. Ändå medger både Ulf Wester och Roland Laurent att till exempel solkrämer inte ska användas som grillolja för flera timmars solning. I en genom-

gång av de olika parternas argument kring solstolar och solarium finns det flera likheter trots den offentliga oenigheten och det ständiga baktalandet.

”Strålsäkerhetsmyndigheten i Sverige jobbar med 200 år gamla teorier som inte har så mycket med fakta att göra!” skriver Bruno från Brunos Solarium i Märsta norr om Stockholm i ett mejlsvar angående

det faktum att Strålsäkerhetsmyndigheten hävdar att solarier inte hjälper till att producera D-vitamin.

Roland Laurent uttalar sig liknande som Bruno genom att säga att Ulf Wester på Strålsäkerhetsmyndigheten ”bör hänga med i utvecklingen, men tycks ha fastnat i gamla rapporter som var aktuella när han började för trettio år sedan.”

– Det är klart att solarieföretagen och solarieindustrin vill se till att folk använder deras produkter, kommenterar Ulf Wester och tillägger: Det är trots allt deras levebröd.

Malin Lundgren

KRÖNIKA:
MALIN LUNDGREN

Medvetenhet är inget skydd i sig

En dag kom pappa och sa att jag och min rödhåriga bror borde ta det mer försiktigt i solen. Pappa hade fått hudcancer och jag och brorsan hade liknande hudtyp som han. Jag var medveten om hur jag skulle skydda mig med solkrämer och att undvika mitt-på-dagen-sol. Men det där med cancer var sådant som inte drabbade mig. Jag läser artiklar i DN där drabbade personer önskar att de hade tänkt annorlunda. Men annorlunda på vilket sätt? Svenskar har varit medvetna om hur de ska skydda sig från solen sedan åtminstone sjuttioalet.

Jag är född i slutet av åttiotalet och solkrämer med olika skyddsfaktorer har för mig alltid funnits. Likaså solhattar och artiklar varje vår om att undvika solen mitt på dagen då den är som starkast. Det-händer-inte-mig-retoriken och tankarna om att varningarna är överdrivna. Eller varför inte ta solarierna som exempel på något som alltid har funnits. På den kommunala simhallen där det blåa neonljuset sipprade fram under dörrarna. Det var spännande och förbjudet när jag var liten. Det var vardag bland kompisarna när jag blev äldre. Men jag gillade mer att sola utomhus i den riktiga solen. Varför skulle jag, som då inte ens var tjugo år, behöva

oroa mig? Dessutom gillade jag känslan av att kunna göra kompisarna avundsjuka med brun hud när de gjorde mig avundsjuk med sina reseberättelser. Jag var nästan alltid brunare än vad de var i slutet av sommaren fast jag bara hade solat i Sverige, när de hade varit två veckor i Grekland och hade ännu en häftig reseberättelse att dela med sig utav. Nyckeln till mitt lyckande solande var att jag började vistas utomhus så fort solen kom fram på våren. Endast korta stunder då det fortfarande var ganska kyligt som sedan ökades på mer och mer men som aldrig blev flera timmar. Ändå drabbades jag av hudcancer.

Kanske behöver vi människor bara öppna upp ögonen från det-händer-inte-mig-retoriken och inse att det kan drabba oss även om vi är medveten om riskerna. Att medvetenhet inte är ett skydd i sig. Men att försiktighet är hemligheten bakom en långvarig solbränna som kommer att göra vännerna avundsjuka, trots avsaknaden av häftiga reseberättelser.

Malin Lundgren

Källor:

Tidningsartiklar:

- * ”*Slutsolat i kommunens simhallar*”
- Göteborgs-Posten, 2011-01-07
- * ”*Burlöv Badets solarium stängs*”
- Sydsvenskan 3, 2010-09-26
- * ”*Solariet gav henne hudcancer*”
- Dagens Nyheter, 2010-07-18
- * ”*UV-strålning dödar 400 varje år*”
- Dagens Nyheter, 2010-07-18
- * ”*Värmen är här för att stanna*”
- Dagens Nyheter, 2010-06-29
- * ”*Kommuner manas stänga egna solarier*”
- Svenska Dagbladet 3, 2010-01-16
- * ”*Hudcancer femfaldigad bland solande svenskar*”
- Dagens Nyheter, 2009-05-12

Pressmeddelanden:

- * ”*Tydligare säkerhets- och miljökrav ställs på drift av kärnkraftsreaktorer och annan kärnteknisk verksamhet och tuffare krav på strålskyddet*”
2 mars 2011
Miljödepartementet/Strålsäkerhetsutredningen
- * ”*Olämpligt med solarier i kommunal regi*”
11 januari 2010
Strålsäkerhetsmyndigheten
- * ”*De nordiska strålsäkerhetsmyndigheterna rekommenderar ett förbud mot solariesolning för personer under 18 år*”
10 november 2009
Strålsäkerhetsmyndigheten
Nordisk rekommendation om 18-årsgräns

Mejlkontakt:

- Bruno från Brunos Solarium, 2 mars 2011
- Brian Van Den Brink, pressansvarig hos SATS, 28 februari 2011
- Anna Iwarsson, generalsekreterare, Friskis&Svettis, 28 februari 2011 samt 1 mars 2011

Telefonkontakt:

- Skärholmens sim- och idrottshall – 14 mars 2011
- Roland Bernt, Stockholms Stads idrottsförvaltning – 9 mars 2011 (sms)

Telefonintervjuer:

- Roland Laurent, verkställande direktör, Ultra Tan, Vimmerby – 7 mars 2011
- Ulf Wester, strålskyddsinspektör på Strålsäkerhetsmyndigheten – 15 februari 2011

Hemsidor:

- Solexpress - <http://www.solexpress.nu/>
- Open-sun - <http://www.open-sun.nu/>
- Brunos Solarium - <http://www.brunossolarium.se/public/facts/useful/>

Strålsäkerhetsmyndigheten - <http://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/Allmanhet/Sol-och-solarier/>

PDF-filer från Internet:

- http://www.sats.com/Global/SE/pdf/Pressmeddelanden/press_solarier.pdf
- <http://www.open-sun.nu/forskning.pdf>
- <http://www.brunossolarium.se/public/downloads/20060309140330.pdf>
- http://www.allsports.se/fileadmin/wget_galax/cms.galaxytypo3.se/fileadmin/allsports/pdf/ultratannyttigtsola.pdf

Övriga källor:

- Pressinformation om D-vitaminbehov
25 februari 2011?, Sunlight Research Forum (SRF)

”*The Real Culprits Behind the Increasing Incidence of Melanoma*”

- Dianne E. Godar, PhD
2009, Godar DE, Landry RJ, Lucas AD, Med Hypotheses, 72(4); 434-43